

KONFERENSSI LIITTYMISESTÄ
EUROOPAN UNIONIIN
– MONTENEGRO –

Bryssel, 10. heinäkuuta 2026
(OR. en)

AD 54/26

LIMITE

CONF-ME 18

LIITTYMISTÄ KOSKEVA ASIAKIRJA

Asia: EUROOPAN UNIONIN YHTEINEN KANTA
– Luku 8: Kilpailupolitiikka

EUROOPAN UNIONIN YHTEINEN KANTA

Neuvotteluluku 8: Kilpailupolitiikka

Tämä Euroopan unionin kanta on muodostettu Montenegron liittymiskonferenssia koskevan Euroopan unionin yleisen kannan (AD 23/12 CONF-ME 2) perusteella ja erityisesti seuraavia liittymiskonferenssissa hyväksytyjä neuvotteluperiaatteita noudattaen:

- Osapuolten jostakin neuvotteluluvusta aiemmin esittämä näkemys ei vaikuta muista luvuista mahdollisesti muodostettavaan kantaan.
- Neuvottelujen kuluessa eri luvuista aikaansaatuja sopimuksia, edes osittaisia sopimuksia, ei voida katsoa lopullisiksi ennen kuin asiassa on päästy kokonaisratkaisuun.
- Lisäksi noudatetaan neuvottelukehyksen 24, 28, 41 ja 44 kohdassa esitettyjä vaatimuksia.

EU kannustaa Montenegroa jatkamaan lainsäädäntönsä mukauttamista EU:n säännöstöön ja toteaa, että täydentävää säännöstöä voi tulla voimaan jo ennen liittymistä, varmistamaan EU:n säännösten tosiasiallisen täytäntöönpanon ja noudattamisen valvonnan sekä kehittämään jo ennen liittymistä politiikkoja ja välineitä, jotka vastaavat mahdollisimman tarkasti EU:n politiikkoja ja välineitä.

EU panee merkille, että Montenegro hyväksyy neuvottelukannoissaan AD 8/19 CONF-ME 1 ja AD 14/26 CONF-ME 11 luvun 8 alaa koskevan EU:n säännösten sellaisena kuin se oli voimassa 1. huhtikuuta 2026 ja ilmoittaa voivansa panna sen täytäntöön siihen päivään mennessä, jona se liittyy Euroopan unioniin.

Kartellit ja fuusiot

Montenegron lainsäädäntökehityksen osalta EU katsoo, että vuonna 2026 hyväksytyn uuden kilpailunsuojalain ja sen täytäntöönpanolainsäädännön myötä Montenegro on mukauttanut lainsäädäntönsä SEUT 101, 102 ja 106 artiklaan, neuvoston asetukseen (EY) N:o 1/2003, direktiiviin (EU) 2019/1 ja muuhun kartelleja ja fuusioita koskevaan EU:n säännöstöön. Lisäksi vuonna 2026 hyväksytty laki markkinoiden kilpailusääntöjen rikkomisesta johtuvien vahinkojen korvausmenettelyistä on yhdenmukainen direktiivin 2014/104/EU kanssa. Kartelleja ja fuusioita koskevien säädösten mukauttaminen EU:n säännöstöön varmistetaan antamalla erilaisia johdetun oikeuden säädöksiä kilpailunsuojalain nojalla. EU panee merkille, että uudessa kilpailunsuojalaissa luovutaan kilpailunsuojeluviraston (kilpailuvirasto) päätöksentekojärjestelmästä yksittäisten poikkeuspyyntöjen osalta kilpailun suojelua koskevan EU:n säännösten mukaisesti. Laissa annetaan kilpailuvirastolle myös riittävät valtuudet vaatia rikkomisen lopettamista, määrätä välitoimia ja hyväksyä sitoumuksia. Siinä myös annetaan kilpailuvirastolle valtuudet määrätä uhkasakkoja ja ehdottaa sakkojen määrää rikostuomioistuimelle. Montenegron on edelleen seurattava EU:n säännösten kehittymistä ja tämän perusteella varmistettava lainsäädännön oikea-aikainen yhdenmukaistaminen ja mukauttaminen edelleen esimerkiksi säännöksiin, jotka voidaan panna täytäntöön vasta EU:hun liittymisen jälkeen (esim. direktiivin (EU) 2019/1 mukaiset rajatylittävää yhteistyötä koskevat säännökset).

EU panee merkille, että rikostuomioistuinten valmiuksia on vuosien mittaan vahvistettu ja että vähitellen on saatu aikaan tuloksia siltä osin kuin on kyse oikeudellisten tutkimusten tuloksellisuudesta ja tehokkuudesta yhteistyössä kilpailuviraston kanssa sekä havaittujen sääntöjenvastaisuuksien seurannasta, myös määräämällä tarvittaessa varoittavia seuraamuksia.

EU panee merkille, että kilpailupolitiikan alalla toimivaltaisilla elimillä, erityisesti kilpailuvirastolla, on riittävät hallinnolliset valmiudet, joita kilpailuviraston vuotuisten määrärahojen kasvu tukee. EU on tyytyväinen Montenegron tällä alalla toteuttamiin määrätietoisiin toimiin, erityisesti siihen, että se on rekrytoinut ja kouluttanut lisää tapausten käsittelijöitä. EU panee merkille neuvotteluluvun 8 osalta hyväksytyn hallinnollisten valmiuksien vahvistamista koskevan toimintasuunnitelman, johon sisältyy kilpailuviraston ja vastuuministeriöiden tarvittavan henkilöstön rekrytoinnin jatkamista koskeva toimiva suunnitelma ja jonka myötä on tarkoitus lisätä koulutusta ja kasvattaa talousarviositoumuksia liittymispäivään mennessä. Lisäksi EU on tyytyväinen vakiintuneeseen tuomareiden koulutusjärjestelmään, joka toimii muun muassa yhteistyössä Montenegron oikeus- ja syyttäjälaitoksen koulutuskeskuksen kanssa.

Valtiontuki

EU katsoo Montenegron valtiontukilainsäädännön osalta, että vuonna 2025 hyväksytty valtiontuen valvontaa koskeva laki ja asiaa koskeva sekundaarilainsäädäntö ovat SEUT 107 ja 108 artiklan ja asiaa koskevan EU:n valtiontukisäännösten mukaisia. Kyseisellä lailla varmistetaan, että lainsäädännön mukauttamisella valtiontukia koskevaan EU:n säännöstöön on asianmukainen oikeudellinen asema myös valtiontukisääntöjen luetteloa koskevan säännösten osalta. Montenegron on kartelleja ja fuusioita vastaavasti seurattava edelleen valtiontukia koskevan EU:n säännösten kehittymistä ja tämän perusteella varmistettava lainsäädäntönsä oikea-aikainen yhdenmukaistaminen ja mukauttaminen edelleen.

EU panee merkille, että kilpailunsuojalaissa säädetään valtiontukiviranomaisen toiminnallisesta riippumattomuudesta laajentamalla kilpailuviraston toimeksiantoa siten, että se kattaa valtiontuen valvonnan.

EU on tyytyväinen siihen, että Montenegro on vahvistanut valtiontuen valvontaa koskevia kilpailuviraston hallinnollisia valmiuksia erityisesti rekrytoimalla lisää tapausten käsittelijöitä. EU panee merkille asteittaisen edistymisen lainsäädännön noudattamisen valvontaa koskevissa tuloksissa, joissa korostuvat ennakkoilmoitukset ja valvonta, mikä viittaa siihen, että valtiontuen valvontajärjestelmä on asteittain parantunut ja että valtiontuen myöntämisestä vastaavat keskus- ja paikallisviranomaiset ovat valveutuneita. EU on myös tyytyväinen kilpailuviraston laajamittaisiin toimiin, joilla pyritään valistamaan valtiontuen myöntäjiä ja yrityksiä, sekä pyrkimyksiin tavoittaa yliopistojen oikeus-, talous- ja valtiotieteen tiedekunnat kilpailua ja valtiontukea koskevissa kysymyksissä.

EU on myös tyytyväinen Montenegron vakiintuneeseen ja toimivaan valtiontukien ennakkovalvontaa ja jälkiseurantaa koskevaan järjestelmään. EU panee merkille, että toimivaltainen viranomainen eli kilpailuvirasto voi monimutkaisissa tapauksissa arvioida tukitoimenpiteiden soveltuvuutta sisämarkkinoille ja tarvittaessa määrätä sääntöjenvastaisen tuen perittäväksi takaisin. EU panee merkille, että Montenegro on osoittanut, että lainsäädännön noudattamisen valvonta on asteittain parantunut ja yleisesti ottaen tyydyttävää, ja kehottaa Montenegroa jatkamaan ponnistelujaan sekä parantamaan edelleen ja saamaan aikaan tuloksia tällä alalla.

Ottaen huomioon erityiset **valtiontukia koskevat tutkimukset**, jotka koskevat **lentoliikennealalla** myönnettyä sisämarkkinoille mahdollisesti soveltumatonta tukea, erityisesti Montenegro Airlines -yhtiötä, EU panee merkille, että Montenegro toteutti vuosina 2019–2024 viran puolesta neljä muodollista tutkimusta, jotka koskivat kaikkea vuodesta 2012 lähtien mahdollisesti myönnettyä valtiontukea (mukaan lukien Montenegro Airlinesin vahvistamiseksi ja kehittämiseksi tehtävistä investoinneista vuonna 2019 annettu laki), ja teki kolme päätöstä sisämarkkinoille soveltumattoman valtiontuen takaisinperinnästä ja muun muassa takaisinperintään liittyvistä kysymyksistä maksukyvyttömyyden yhteydessä. EU on myös tyytyväinen siihen, että kilpailuvirasto on tehnyt päättämisedellytyksen mukaista alkuperäistä pyyntöä pidemmälle menevän aloitteen lisätoimista, tutkimalla esimerkiksi Montenegro Airlinesin ja uuden kansallisen lentoliikenteen harjoittajan ToMontenegron välistä taloudellista jatkuvuutta (taloudellisen jatkuvuuden päättymistä) ja ToMontenegrolle mahdollisesti myönnettyä valtiontukea. EU katsoo, että edellä mainituilla viran puolesta tehtävillä tutkimuksilla kilpailuvirasto on aloittanut tämän vertailuperusteen edellyttämät tutkimukset ja menettelyvaiheet. EU ymmärtää, että kauppatuomioistuimen konkurssimenettelyt voivat kestää pitkään, mutta kehottaa Montenegroa raportoimaan puolivuositain kaikista tapahtumista, joiden myötä sisämarkkinoille soveltumaton valtiontuki voidaan tosiasiallisesti periä takaisin kyseisessä tapauksessa, sekä kattavasta arvioinnista, joka koskee Montenegro Airlinesin ja uuden kansallisen lentoliikenteen harjoittajan ToMontenegron välistä taloudellista jatkuvuutta (taloudellisen jatkuvuuden päättymistä) sekä ToMontenegrolle mahdollisesti myönnettyä valtiontukea.

Alumiinialaa ja erityisesti Kombinat Aluminijuma Podgorica -yhtiötä (KAP) koskevan tapauksen osalta EU toteaa, että Politropus Alternative d.o.o. Tivat ja Uniprom d.o.o. Nikšić ovat ottaneet sen omaisuuserät haltuunsa vuonna 2014. Montenegron valtiontukien valvontakomissio totesi 11. maaliskuuta 2016 tekemässään päätöksessä, että KAP:n ja sen omaisuuserien uusien omistajien välillä ei ole taloudellista jatkuvuutta. Uniprom jatkoi alumiinisulaton toimintaa pienemmässä mittakaavassa mutta lopetti toimintansa tosiasiallisesti joulukuussa 2021. EU panee merkille valtiontukien valvontakomission arvioinnin tuloksen, jonka mukaan Uniprom ei ole saanut sisämarkkinoille soveltumatonta valtiontukea.

Liikenneinfrastruktuuria ja erityisesti Barin ja Boljaren välistä moottoritietä koskevan tapauksen osalta EU panee merkille kilpailuviraston päätelmät, joiden mukaan Smokovacin ja Mateševon sekä Mateševon ja Andrijevican välisten tieosuuksien rakentamisen rahoittamiseen ja ensiksi mainitun tieosuuden kaupalliseen hyödyntämiseen ei sisälly sisämarkkinoille soveltumatonta valtiontukea, erityisesti suhteessa Monteput-valtionyhtiöön.

Lainsäädännön noudattamisen yleisen valvonnan osalta EU on tyytyväinen kilpailuviraston saavutuksiin mahdollisten sisämarkkinoille soveltumattomien tukien tunnistamisessa ja tutkinnassa sekä niiden takaisinperinnän seurannassa. EU kehottaa Montenegroa edelleen asianmukaisesti kirjaamaan sekä sisämarkkinoille soveltuvan että sisämarkkinoille soveltumattoman valtiontuen erityisiin valtiontukirekistereihin ja vuotuisiin valtiontukiraportteihin.

Maatalous- ja kalastusalan valtiontukien osalta EU viittaa lukua 11: Maatalous ja maaseudun kehittäminen (AD 22/25 CONF-ME 9/25) ja lukua 13: Kalastus (AD 21/25 CONF-ME 8/25) koskeviin Euroopan unionin yhteisiin kantoihin.

Tämän luvun soveltamisalaan kuuluvan tuen osalta EU muistuttaa, että voimassa oleviin tukitoimenpiteisiin sovelletaan SEUT 108 artiklan 1 kohdan mukaisesti tarkastelumenettelyä, jonka mukaan komissio voi yhteistyössä jäsenvaltion kanssa ehdottaa muutoksia voimassa olevaan tukitoimenpiteeseen, jos se on tarpeen sisämarkkinoille soveltuvuuden varmistamiseksi.

Siltä osin kuin Montenegro haluaa, että liittymispäivää ennen käyttöön otettuja ja liittymispäivän jälkeen edelleen sovellettavia tukitoimenpiteitä pidetään SEUT 108 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna voimassa olevana tukena, EU kehottaa Montenegroa laatimaan luettelon tällaisista tukitoimenpiteistä, joiden kilpailuvirasto katsoo olevan EU:n säännösten mukaisia, ja toimittamaan luettelon komissiolle uudelleentarkastelua varten.

Luettelon on sisällettävä seuraavat tiedot, jotka on toimitettava komission vahvistamassa konkreettisessa raportointimuodossa:

- Kaikki tukitoimenpiteet (sekä tukiohjelmat että yksittäiset tuet), i) jotka on otettu käyttöön ennen liittymistä ja joita sovelletaan liittymisen jälkeen; ii) jotka kilpailuvirasto on arvioinut; ja iii) joiden kilpailuvirasto on todennut olevan EU:n säännösten mukaisia.
- Kaikki tiedot, jotka ovat luettelossa olevien tukitoimenpiteiden sisämarkkinoille soveltuvuutta koskevan komission arvioinnin kannalta olennaisia.

Luetteloa olisi päivitettävä säännöllisesti liittymispäivään saakka.

Luetteloon sisältyvät tuet, joiden soveltuvuudesta sisämarkkinoille komissio ei ole niitä tarkasteltuaan esittänyt vakavia epäilyjä, pidetään liittymispäivän jälkeen voimassa olevana tukena.

EU ilmoittaa Montenegrolle, että tukitoimenpiteitä, jotka on otettu käyttöön yli kymmenen vuotta ennen liittymispäivää, pidetään aina voimassa olevana tukena.

Liittymissopimukseen sisällytetään viittaus voimassa olevia tukia koskevaan luetteloon ja sen laadintamenettelyyn (ns. voimassa oleva tukijärjestelmä).

Kaikkia liittymispäivän jälkeen edelleen sovellettavia valtiontukitoimenpiteitä, joita ei edellä esitetyn menettelyn perusteella pidetä voimassa olevana tukena, pidetään uutena tukena liittymisestä lähtien. Liittymisen jälkeen tällaisten uusien tukitoimenpiteiden soveltaminen edellyttää, että Montenegro ilmoittaa niistä SEUT 108 artiklan mukaisesti ja että komissio toteaa tukitoimenpiteiden soveltuvan sisämarkkinoille.

Vapauttaminen

EU panee merkille, että Montenegrolla ei ole SEUT 37 artiklassa tarkoitettuja kaupallisia valtion monopoleja ja että kilpailunsuojelulakia ja valtiontukien valvontaa koskevaa lakia sovelletaan julkisiin yrityksiin tai yrityksiin, joilla on erityis- tai yksinoikeuksia, paitsi jos niiden soveltaminen haittaisi yleistä taloudellista etua koskevan toiminnan harjoittamista, ja joilla on SEUT 106 artiklan mukainen toimeksianto.

EU toteaa, että edellä kuvattujen toimien toteuttaminen täyttää asiakirjassa AD 2/20 CONF-ME 1 olevien päättämisedellytysten vaatimukset.

* * *

Edellä esitetyn perusteella EU toteaa, että tässä vaiheessa tämä luku ei edellytä lisäneuvotteluja.

Montenegron sitoumusten seuranta ja edistymistä lainsäädännön mukauttamisessa EU:n säännöstöön ja sen täytäntöönpanossa jatketaan Montenegron liittymiseen saakka. EU korostaa kiinnittävänsä erityistä huomiota kaikkien edellä mainittujen seikkojen seurantaan, jotta voidaan varmistaa se, että Montenegron lainsäädäntö on tämän luvun osalta täysin yhdenmukainen EU:n säännöston kanssa, sekä hallinnolliset valmiudet sen tehokasta täytäntöönpanoa ja noudattamisen valvontaa varten. Erityisesti on otettava huomioon tämän luvun yhteydet muihin neuvottelulukuihin. Lopullinen arvio Montenegron lainsäädännön yhdenmukaisuudesta EU:n säännöston kanssa ja sen täytäntöönpanosta sekä muiden päättämisedellytysten täyttymisestä voidaan tehdä vasta neuvottelujen myöhemmässä vaiheessa. Kaikkien niiden tietojen lisäksi, joita EU saattaa vaatia tätä lukua koskevia neuvotteluja varten ja jotka on toimitettava konferenssille, EU kehottaa Montenegroa toimittamaan vakautus- ja assosiaationeuvostolle säännöllisesti yksityiskohtaisia kirjallisia tietoja siitä, missä määrin unionin säännöston täytäntöönpanossa ja Montenegron hallinnollisten valmiuksien vahvistamisessa on edetty.

Kaikki edellä mainitut seikat huomioon ottaen EU palaa tarvittaessa tähän lukuun myöhemmin.

EU panee merkille, että Montenegro hyväksyy neuvottelukannoissaan AD 8/19 CONF-ME 1 ja AD 14/26 CONF-ME 11 luvun 8 alaa koskevan EU:n säännöston sellaisena kuin se oli voimassa 1. huhtikuuta 2026. EU panee lisäksi merkille, että Montenegro ilmoittaa jatkavansa lainsäädäntönsä mukauttamista EU:n säännöstöön ja voivansa panna sen täytäntöön siihen mennessä, kun se liittyy Euroopan unioniin.

EU muistuttaa lisäksi, että 1. huhtikuuta 2026 ja neuvottelujen päättymisen välillä saatetaan hyväksyä uutta säännöstöä.